

MOSTAR SEVDAH REUNION

Schatbewaarders van een oude Balkantraditie

De Mostar Sevdah Reunion is inmiddels een begrip op het gebied van de Sevdah muziek. De groep nam internationaal hoog gewaardeerde cd's op, in samenwerking met zangers als Ljiljana Buttler en Saban Bajramovic. Inmiddels is er ook een nieuw label, waarop ze de eigen cd's uitbrengen en in de toekomst ook werk gaan uitvoeren van onder meer Farida, de beroemde zangeres uit Irak. In het najaar komt de groep met Ljiljana Buttler voor een reeks concerten naar Nederland. Een goed moment om samen met klarinettist, accordeonist, zanger Mustafa Santic en producer Dragi Sestic terug te kijken op het ontstaan en de ontwikkeling van Mostar Sevdah Reunion, en op de samenwerking met twee grootheden uit de zigeunermuziek.

Tekst: **Eelco Schilder**

Mostar

De naam van de groep verraadt al een deel van zijn ontstaansgeschiedenis en de muziek die de muzikanten spelen. De stad Mostar speelt daarin een grote rol. Toen in de zomer van 1993 een groot deel van Mostar werd verwoest werkte Dragi bij een lokaal radiostation. In die tijd bezocht hij regelmatig kleine concerten om het oorlogsgeweld even te vergeten. Tijdens een van deze optredens hoorde hij zanger Ilijaz Delic traditionele Bosnische liederen zingen. Dit sprak hem zo aan dat hij de zanger naar de radiostudio haalde en een aantal liederen van hem opnam. In dezelfde periode ontmoette hij verschillende muzikanten die allemaal op kleine schaal met muziek bezig

waren. Na de oorlog vertrok Dragi naar Nederland en pas in 1998 zou het idee om een groep te beginnen serieuze vormen aannemen. Hij nam op een vakantie naar Mostar verschillende wereldmuziek-cd's mee, waaronder een van de Buena Vista Social Club, die hij aan een aantal vrienden liet horen. Met steun van het Pavarotti Muziek Centrum werd er serieus gekeken naar de mogelijkheid om de Sevdah-muziek nieuw leven in te blazen zoals de Buena Vista Social Club dat ook bij de oude Cubaanse muziek gedaan heeft. Hij zocht een aantal van de muzikanten die hij eerder had ontmoet weer op en maakte met hen een eerste demo. Via allerlei omwegen kwam de opname in handen van Brian Eno. Hij ontmoette Dragi tijdens een bezoek aan Mostar, en stimuleerde hem om door te gaan waar hij en de

groep mee bezig waren. Ze zochten nieuwe muzikanten bij de groep en in 1999 kwam op het Nederlandse World Connection label de eerste cd uit.

Sevdah

De muziek waar de groep zich op richt is de Sevdah. Deze neemt binnen de Bosnische cultuur een speciale plaats in. Het is niet helemaal duidelijk wanneer deze muziekstijl is ontstaan. Vermoed wordt dat dit gebeurde rond de middeleeuwen in de tijd dat de Turken Bosnië binnentrokken. Ook de betekenis van het woord is onduidelijk. De meest logische verklaring vindt zijn oorsprong in het Arabisch, waar het liefde of verlangen betekent. Een betekenis die ook rechtstreeks slaat op de muziek, het gaat bij de Sevdah immers om

emotie en het zo sterk mogelijk overbrengen daarvan. Oorspronkelijk werd de muziek uitgevoerd door enkel een zanger en zijn snaarinstrument. Pas later deden ook de viool, accordeon en andere instrumenten hun intrede in de muziek. Naast het overbrengen van de emotie van de uitvoerder, is ook ruimte voor improvisatie een belangrijk kenmerk van de Sevdah. De zanger is van oudsher de persoon geweest waar het om draaide, de muzikanten die hem ondersteunden zaten er vaak als achtergrond bij en kregen amper de kans hun eigen kwaliteiten te laten horen of op het podium verder te ontwikkelen. Hoewel de Mostar Sevdah Reunion de muziek zo traditioneel mogelijk wil benaderen, hebben ze met deze traditie direct gebroken. Ze willen als band spelen, gebruik maken van ieders kwaliteiten en de muzikanten de kans geven zichzelf te ontplooiën binnen de groep.

Saban Bajramovic

Na het uitgeven van de eerste cd ontdekte Dragi via zijn vader elpees met opnamen van een legendarische Gipsy zanger, Saban Bajramovic. Onder de indruk van diens stem nam hij opnamen mee naar Nederland en overtuigde het World Connection label van de unieke waarde van deze zanger. Het idee was geboren om hem te gaan opsporen, terwijl het niet eens duidelijk was of hij nog wel leefde. Daarnaast spookten er zoveel verhalen rond de man dat het al snel duidelijk werd dat het geen gemakkelijke opgave zou zijn om hem over te halen om samen met de band een cd op te nemen. Na zes maanden speuren lukte het Dragi om contact te leggen en hoewel Saban in eerste instantie niet wilde praten, stemde hij uiteindelijk toch toe in een ontmoeting. Saban werd geboren in 1936 en leerde zingen en muziek maken op straat. Zijn leven is een aanschakeling van vluchten, overleven en zingen. Hij deserteerde uit het leger, was gevangene in de beruchte Goli Otok gevangenis, waar hij naast speler van het voetbalteam ook als zanger deel uitmaakte van het gevangenisorkest. In 1964 bracht hij zijn eerste single uit en 27 jaar later nam hij zijn laatste werk tot nu toe op met de Mostar Sevdah Reunion. Het was geen gemakkelijke samenwerking. Het was onmogelijk om afspraken met de man te maken over concerten, en na een aantal optredens stopte de samenwerking dan ook abrupt. Het is

niet helemaal duidelijk waar hij nu uithangt en wat hij doet. Dragi en Mustafa vertellen dat ze wel eens wat roddels over hem horen, meestal gaat dit dan over het feit dat hij weer eens niet is komen opdagen voor een optreden. In het boekje dat bij de cd met Saban hoort, schrijft Dragi dan ook: "Vandaag de dag snap ik nog steeds niet waarom hij überhaupt besloot een cd met ons op te nemen." En dat zal waarschijnlijk ook wel altijd een mysterie blijven.

Ljiljana Buttler

Al tijdens het opnemen van de cd met Saban ontdekte Dragi, wederom via zijn vader, een andere legendarische muzikant: de 'moeder van de zigeunersoul' Ljiljana Buttler. Hij had al vaker geruchten over haar gehoord en ook zij was nagenoeg van de aardbodem verdwenen. In de tussentijd had Dragi een eigen label opgericht, Snail Records. Dit omdat hij er moeite mee had niet te weten waar het geld van de eerste twee cd's precies naar toe ging. Het label is gekoppeld aan het Connecting Cultures label. Snail Records zorgt eigenlijk alleen voor de productie van de cd's. Na het horen van Ljiljana besloot hij dat de eerste cd op het nieuwe label een samenwerking met haar zou moeten worden. Ook nu volgde weer een lange zoektocht die eindigde in Düsseldorf. Bij het eerste telefooncontact werd al duidelijk dat er eigenlijk niet te praten viel over opnieuw beginnen met zingen. Na vele argumenten en zelfs smeken wilde ze hem dan wel een keer ontmoeten. Ook bij deze ontmoeting maakte ze meteen duidelijk dat zingen voor haar verleden tijd was. Ze had een ander leven en wilde niet meer terug naar de muziek. Toch moet Dragi iets van twijfel in haar verhaal bespeurd hebben want na eindeloze gesprekken, meer gesmeek en pogingen haar te overreden, stemde ze schoorvoetend toe. Ljiljana werd geboren in 1944 in Belgrado. Haar ouders waren muzikanten en muziek was een vast onderdeel van alle dag. Ze nam in 1969 haar eerste single op en groeide in eigen land al snel uit tot een ster. Tegen het eind van de jaren zeventig werd ze gezien als een van de grootste traditionele zangeressen van Joegoslavië. Toen in de jaren tachtig de elektronische muziek haar intrede deed in de traditionele muziek stopte ze met zingen. Het publiek wilde niet meer massaal naar haar

traditionele geluid luisteren maar zij weigerde haar muziek te mengen met elektronica. Ze besloot helemaal met de muziek te stoppen en naar Duitsland te verhuizen, waar ze een heel ander leven begon. Het enige wat nu nog voor haar telde was de zorg voor haar kinderen. Het geld daarvoor sprokkelde ze bij elkaar als schoonmaakster.

Inmiddels is Ljiljana door Mostar Sevdah Reunion weer helemaal terug in de muziek. Al twee jaar maakt ze bijna vast onderdeel uit van de band, en zijn de muzikanten en zij als familie van elkaar. Het lijkt alsof ze iets heeft teruggevonden dat ze ooit met veel verdriet had verloren, maar zelf diep weggestopt had. Ook in de concerten die de groep binnenkort in Nederland gaat geven is Ljiljana Buttler er weer bij en zal ze kunnen bewijzen dat ze nog steeds de moeder van de Zigeuner-soul muziek is.

Voor de muziek mag dan internationaal veel aandacht zijn, toch is dat in eigen land zeker niet het geval. Volgens Mustafa en Dragi is er nog steeds een hausse van goedkope turbofolk producties waarin synthesizers en drumcomputers met de traditionele muziek samensmelt. Sinds de jaren tachtig is dit zo ver in de muziekcultuur geïntegreerd dat dit er waarschijnlijk nooit meer uit zal verdwijnen. Binnen deze muziekstroming is er weinig ruimte voor een groep die de traditionele muziek akoestisch wil laten horen. Toch wil de band in de toekomst de Sevdah nog bekender maken over de hele wereld. Ze willen veel concerten geven en zichzelf naar een nog hoger niveau brengen dan waar ze nu al staan. En eigenlijk is er nog een samenwerking die ze zouden willen aangaan. Een project met bekende namen uit de rockmuziek als Sting, Bono en Peter Gabriel. Dat lijkt hen een prachtige nieuwe droom.

Discografie

Mostar Sevdah Reunion
(World Connection, 1999)

Saban Bajramovic, a gypsy legend
(World Connection, 2001)

Ljiljana Buttler, the mother of Gypsy soul
(Snail Records, 2002)

The secret gate (Snail Records, 2003)

Internationaal Gipsyfestival Tilburg 2003, met Ilijaz Delic en Ljiljana Buttler (Foto's: Wim van Ophem)

